

EESTI ADVOKATUUR

ESTONIAN BAR ASSOCIATION

Justiits- ja Digiministeerium

Suur-Ameerika 1

10122 Tallinn

info@justdigi.ee

Meie 13.04.2026 nr 1-2/26/296

I RIIGI ÕIGUSABI OSUTAMISEKS ERALDATUD VAHENDITE KASUTAMISE AASTAARUANNE

Justiitsministri 20.12.2011. a määruse nr 57 „Riigi õigusabi osutamiseks eraldatud vahendite kasutamise aruandluse kord“ (edaspidi aruandluse kord) § 2 lõike 2 kohaselt esitab advokatuur Justiits- ja Digiministeeriumile hiljemalt iga aasta 1. aprilliks riigi õigusabi aastaaruande eelmise kalendriaasta kohta. Advokatuur on aruandes toonud välja eelmisel kalendriaastal ja sellele eelneval kalendriaastal toimunud riigi õigusabi tellimuste ja riigi õigusabi tasude ning kulude protsentuaalsed muutused. Advokatuur ei esita riigi õigusabi vahendite taotlust 2026. aastaks, kuna eelarveliste vahendite suurus 5 575 000 eurot on juba kindlaks määratud. Küll aga teeb advokatuur ettepaneku riigi õigusabi osutamise eest makstava tasu suurendamise kohta ning 2027. aasta riigi eelarvelise sisendi suuruse kohta koos põhjendustega.

Vastavalt varasematele kokkulepetele on aruandest välja jäetud kümne advokaadi nimed, kelle osutatud riigi õigusabi eest on määratud enim riigi õigusabi tasu ning advokaatide lõikes määratud tasude koondsummad riigi õigusabi liigiti.

1. Riigi õigusabi tellimuste arv riigi õigusabi liigiti ning riigi õigusabi tellimuste protsentuaalsed muutused 2025. aastal võrreldes 2024. aastaga

- 1.1. Riigi õigusabi infosüsteemi (RIS) esitati 2025. aastal kokku 10 234 riigi õigusabi saamise tellimust. Kiireloomuliste tellimuste arv oli 4786, mis moodustas 47% kõikidest tellimustest. 2024. aastal oli tellimusi 10 400, st tellimuste arv aastas on langenud 1,6%. Kiireloomulisi tellimusi oli 2024 aastal 45%, seega on kiireloomulisena jagatud tellimuste osakaal tõusnud.
- 1.2. Kõige rohkem tellimusi – 5230 tellimust - esitati riigi õigusabi liigis „määratud kaitse kriminaalmenetluses“, mis moodustab üle poole kõikidest tellimustest (umbes 51%). Teine suur osa tellimusi - 4594 tellimust - esitati isiku esindamiseks tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtus, mis on umbes 45% kogu tellimuste arvust. Ülejäänud riigi õigusabi liikides esitatud tellimuste maht moodustas kogu tellimuste mahust kokku umbes 4%.
- 1.3. Riigi õigusabi korras advokaatide määramise tellimuste arvu võrdlus 2025. ja 2024. aastal näitab, et kahe õigusabi osutamise alaliigi puhul advokaadi määramiseks esitatud tellimuste arv tõusis ning kuue alaliigi puhul tellimuste arv vähenes. Kahe alaliigi puhul protsentuaalset muudatust ei toimunud. Muudatused toimusid järgnevalt:
 - 1.3.1 Tellimuste arv kasvas järgmistes riigi õigusabi osutamise alaliikides:
 - määratud kaitse kriminaalmenetluses – kasvas 1,4%
 - isiku esindamine täitemenetluses – kasvas 50%

1.3.2 Tellimuste arv vähenes järgmistes riigi õigusabi osutamise alaliikides:

- isiku esindamine kriminaalasja kohtueelses menetluses ja kohtus – vähenes 25,3%
- isiku kaitsmine väärteoasja kohtuvälises menetluses ja kohtus – vähenes 3,7%;
- isiku esindamine tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtus – vähenes 2,7%
- isiku esindamine halduskohtumenetluses – vähenes 13,2%
- õigusdokumendi koostamine – vähenes 33,3%
- isiku muu õigusnõustamine või muu esindamine – vähenes 48,4%

1.3.3 Tellimuste arv ei muutunud järgmistes riigi õigusabi osutamise alaliikides:

- Isiku esindamine haldusmenetluses;
- isiku esindamine teistmismenetluses.

1.4 2025. aasta kogu tellimuste arv vähenes 166 tellimuse võrra, mis on 1,6% vähem kui 2024. aastal. Täpsema ülevaate annab järgnev tabel:

2025 aasta võrdlus 2024 aastaga	Aasta 2025 ja 2024 võrdlus			Osakaal % (2025)
	2025	2024	Muutus %	
Määratud kaitse kriminaalmenetluses	5230	5160	1,4	51,1
Isiku esindamine kriminaalasja kohtueelses menetluses ja kohtus	198	265	-25,3	1,9
Isiku kaitsmine väärteoasja kohtuvälises menetluses ja kohtus	103	107	-3,7	1
Isiku esindamine tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtus	4594	4721	-2,7	44,9
Isiku esindamine halduskohtumenetluses	59	68	-13,2	0,6
Isiku esindamine haldusmenetluses	2	0	0,0	0,01
Isiku esindamine täitemenetluses	9	6	50,0	0,1
Isiku esindamine teistmismenetluses	0	0	0,0	0
Õigusdokumendi koostamine	6	9	-33,3	0,1
Isiku muu õigusnõustamine või muu esindamine	33	64	-48,4	0,3
Tellimusi KOKKU	10234	10400	-1,6	100

2. Riigi õigusabi osutamise eest 2025. aastal väljamakstud tasud

2.1. Riigi õigusabi osutamise eest maksti 2025. aastal tasu kokku 4 947 271,22 eurot (sisaldab käibemaksu).

2.2. Enim maksti riigi õigusabi osutamise eest tasu seoses määratud kaitsega kriminaalmenetluses, kogusummas 2 333 265,47 eurot (sisaldab käibemaksu), mis moodustab kogu riigi õigusabi osutamiseks makstud tasudest 47,16%. Teine suur osa tasudest oli seotud isiku esindamisega tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtus, mille eest tasuti kokku 2 297 918,04 eurot (sisaldab käibemaksu), mis on 46,45% kogu tasudest. Ülejäänud tasud moodustavad kõik kokku umbes 6,39% kogu riigi õigusabi tasude mahust 2025. aastal.

2.3. Täpsem tasude jaotus riigi õigusabi liigiti on nähtav alljärgnevas tabelis:

Riigieelarvelise eraldise kasutus § 3 lg 1 p 2 ja 4	Makstud tasu	Käibemaks	Makstud tasu koos käibemaksuga
Isiku esindamine halduskohtumenetluses	93 371,60	21 251,33	114 622,93

Isiku esindamine haldusmenetluses	1 802,00	431,88	2 233,88
Isiku esindamine kriminaalasja kohtueelses menetluses ja kohtus	123 424,60	28 223,17	151 647,77
Isiku esindamine tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtus	1 872 914,55	425 003,49	2 297 918,04
Isiku esindamine täitemenetluses	2 058,00	465,98	2 523,98
Isiku kaitsmine väärteoasja kohtuvälises menetluses ja kohtus	22 521,00	5 161,68	27 682,68
Isiku muu õigusnõustamine või muu esindamine	11 875,25	2 598,33	14 473,58
Määratud kaitse kriminaalmenetluses	1 900 426,56	432 838,91	2 333 265,47
Õigusdokumendi koostamine	2 385,50	517,39	2 902,89
Kokku	4 030 779,06	916 492,16	4 947 271,22

3. Riigi õigusabi osutamise eest 2025. aastal väljamakstud kulude hüvitis

- 3.1. Riigi õigusabi osutamise eest hüvitati 2025. aastal kulusid kokku summas 263 835,22 eurot (sisaldab käibemaksu).
- 3.2. Enim hüvitati 2025. aastal riigi õigusabi osutamise kulusid isiku esindamiseks tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtus, kogusummas 133 003,68 eurot (sisaldab käibemaksu), mis moodustab 50,41% kogu riigi õigusabi osutamisega seotud kulude hüvitamisest. Teine suur osa kulude hüvitamisest oli seotud määratud kaitsega kriminaalmenetluses, kogusummas 118 435,85 eurot (sisaldab käibemaksu), mis on 44,89% kogu riigi õigusabi osutamisega seotud kulude hüvitamisest. Ülejäänud riigi õigusabi liikide lõikes hüvitatud kulude summa moodustab kõikidest kuludest kokku umbes 4,70%.
- 3.3. Täpsem kulude hüvitamise jaotus riigi õigusabi liigiti on nähtav alljärgnevas tabelis:

Riigieelarvelise eraldise kasutus	Kulude hüvitamine	Käibemaks	Kulude hüvitamine koos käibemaksuga
Isiku esindamine halduskohtumenetluses	804,17	183,85	988,02
Isiku esindamine haldusmenetluses			
Isiku esindamine kriminaalasja kohtueelses menetluses ja kohtus	5 956,74	1 327,15	7 283,89
Isiku esindamine tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtus	108 470,23	24 533,45	133 003,68
Isiku esindamine täitemenetluses	54,30	11,95	66,25
Isiku kaitsmine väärteoasja kohtuvälises menetluses ja kohtus	2 525,70	575,14	3 100,84
Isiku muu õigusnõustamine või muu esindamine	546,30	124,57	670,87
Määratud kaitse kriminaalmenetluses	96 491,81	21 944,04	118 435,85
Õigusdokumendi koostamine	232,80	53,02	285,82
Kokku	215 082,05	48 753,17	263 835,22

4. Rahaliste vahendite jääk aasta alguse seisuga, riigieelarvest saadud eraldise suurus, kasutatud rahalised vahendid ja rahaliste vahendite jääk aasta lõpu seisuga 2025. ja 2024. aasta võrdlustena

- 4.1. Võrreldes 2024. aastaga oli 2025. aastal riigi eelarvelise sisendi maksimaalne suurus 100 000 euro võrra väiksem, olles 5 575 000 eurot. 2024. aastal kasutati riigi õigusabi osutamiseks 5 031 400,43 eurot ning avalik-õiguslike ülesannete täitmisega seotud kulude katteks 287 346,06 eurot. 2025. aastal kasutati riigi õigusabi osutamiseks 5 210 841,39 eurot ning 282 433,58 eurot avalik-õiguslike ülesannete täitmisega seotud kulude katteks. Vahenditesse lisandus 2024. aastal pangakontoga seotud intressitulu 4 756,20 eurot, 2025. aastal oli pankakonto intressitulu 3 997,12 eurot.
- 4.2. Riigieelarveliste eraldiste saldo ettemaks 01.01.2026 seisuga oli 154 859,87 eurot.
- 4.3. Täpsema ülevaate annab alljärgnev tabel:

Riigieelarvelise eraldise saldo 01.01.2023, ettemaks aastast 2022	80 113,47
Riigieelarveline eraldise laekumine riigi õigusabiks	5 000 000,00
Osutatud õigusabi	-4 994 354,32
Pangakonto intressitulu	2 589,22
Riigieelarveline eraldis avalik õiguslikeks ülesanneteks	241 774,57
Avalik-õiguslike ülesannete täitmine	-266 084,35
Riigieelarvelise eraldise saldo 01.01.2024, avalik-õiguslike ülesannete eest, kohustus aastast 2023	-24 309,78
Riigieelarvelise eraldise saldo 01.01.2024, ettemaks aastast 2023	88 348,37
Riigieelarveline eraldise laekumine riigi õigusabiks	5 100 000,00
Osutatud õigusabi	-5 031 400,43
Pangakonto intressitulu	4 756,20
Riigieelarveline eraldis avalik õiguslikeks ülesanneteks	256 279,78
Avalik-õiguslike ülesannete täitmine	-287 346,06
Riigieelarvelise eraldise saldo 01.01.2025, avalik-õiguslike ülesannete eest, kohustus aastast 2024	-31 066,28
Riigieelarvelise eraldise saldo 01.01.2025, ettemaks aastast 2024	161 704,14
Riigieelarveline eraldise laekumine riigi õigusabiks	5 200 000,00
Osutatud õigusabi	-5 210 841,39
Pangakonto intressitulu	3 997,12
Riigieelarveline eraldis avalik õiguslikeks ülesanneteks	255 062,75
Avalik-õiguslike ülesannete täitmine	-282 433,58
Riigieelarvelise eraldise saldo 01.01.2026, avalik-õiguslike ülesannete eest, kohustus aastast 2025	-27 370,83
Riigieelarvelise eraldise saldo 01.01.2026, ettemaks aastast 2025	154 859,87

5. Avalik-õiguslike ülesannete täitmise kulud 2025. aastal ja nende kulude protsentuaalsed muutused võrreldes 2024. aastaga

- 5.1. Riigieelarvelise eraldise kasutamine advokatuuri poolt avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks toimub advokatuuri juhatuse otsuse alusel, mille aluseks on riigi õigusabi korraldamisega seotud rahaliste vahendite vajaduse analüüs eelarveaastaks.
- 5.2. Võrreldes 2024. aastaga olid avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks tehtavad kulud 2025. aastal 1,7% madalamad. Kulud olid prognoositust madalamad seoses sellega, et 2025. aastal ei korraldatud koolitusi, mis oleks otseselt seotud riigi õigusabi osutamisega. Samuti ei olnud 2025. aastal vaja teha kulutusi riigi õigusabi advokaadi büroode

lõpetamiseks.

5.3. Kulude muutuse täpsem ülevaade on nähtav alljärgnevas tabelis:

Avalik-õiguslike ülesannetega seotud kulud	2023	2024	% muut	2025	% muut
Tööjõukulud (sh sotsiaalmaks ja töötuskindlustusmaks)	219 189	225 109	2,7%	230 792	2,5%
Üüri- ja kommunaalkulud	19 564	25 878	32,3%	36 113	39,6%
Kantselei- ja halduskulud	10 340	9 595	-7,2%	8 049	-16,1%
Koolituskulud	15 341	21 221	38,3%	0	-100,0%
Büroode lõpetamisega seotud kulud	1 650	0	-100,0%	0	#DIV/0!
IT-infoturbe eksperdi- ja auditeerimise kulu	0	5 543	#DIV/0!	7 480	34,9%
Kokku avalik-õiguslike ülesannete täitmise kulud	266 084	287 346	8,0%	282 434	-1,7%

5.4. Avalik-õiguslike ülesannetega seotud kulude eelarved ja tegelik kulu on olnud alljärgnev:

	2023	2023	2024	2024	2025	2025	2026
Avalik-õiguslikud ülesanded	eelarve	tegelik	eelarve	tegelik	eelarve	tegelik	eelarve
Tööjõukulud	201 981	219 189	223 272	225 109	229 317	230 792	243 810
Üüri- ja kommunaalkulud	20 600	19 564	32 000	25 878	37 715	36 113	53 675
Kantselei- ja halduskulud	10 365	10 340	10 901	9 595	9 906	8 049	17 510
Koolituskulud	14 000	15 341	16 060	21 221	2 750		2 100
Seminar kohtutega RÕA tasusüsteemi tutvustamiseks							2 000
Büroode lõpetamisega seotud kulud	6 000	1 650	2 500	0	2 500		
IT-infoturbe tegevusega seotud kulud			3 900	5 543	7 200	7 480	9 300
Andmekaitse kaardistus/ audit					9 920		
	252 946	266 084	288 633	287 346	299 308	282 434	328 395

6. Riigi õigusabi tasu ja kulude põhjendatuse kontrollimiseks rakendatud kontrolli- ja järelevalvemeetmed ning lõpetatud kontrollide tulemused

Riigi õigusabi tasu ja kulude põhjendatuse kontrollimiseks rakendatud kontrolli- ja järelevalvemeetmed ning lõpetatud kontrollide tulemused 2025. aasta kohta on välja toodud Lisas 1.

7. Riigi õigusabi tellimuste prognoosid

Advokatuuri prognooside kohaselt esitatakse 2026. aastal riigi õigusabi tellimusi kokku 10022 ning 2027. aastal eelduslikult umbes 9723. Varasemate aastate tellimuste arv ja advokatuuri prognoos tellimuste kohta riigi õigusabi liigiti on nähtav Lisas 2 .

II ADVOKATUURI ETTEPANEKUD TASUMÄÄRADE SUURUSE JA SÕIDUKULUDE HÜVITISE SUURUSE KOHTA

1. Riigi õigusabi tasumäärade tõstmise vajadusest

RÕS § 30 lg 1 järgi rahastatakse riigi õigusabi osutamist riigieelarvest selleks eraldatud rahast. Sama paragrahvi teise lõike kohaselt **kindlustab riik piisavate vahendite eraldamise riigi õigusabi osutamiseks. Advokatuur on jätkuvalt seisukohal, et riigi õigusabi tasud ei ole piisavad, et tagada riigi õigusabi osutamise jätkusuutlikkus.** Riigi õigusabi osutavaid advokaate on liiga vähe ning nende töökoormus on liiga suur. Uusi riigi õigusabi osutajaid lisandub süsteemi vähe.

Tuleb arvestada, et 2026. aasta jaanuari seisuga oli 105-st riigi õigusabi osutavast advokaadist 70 advokaati 50-aastased või vanemad. See on 66,67 % riigi õigusabi osutavatest advokaatidest. Seega on oodata olemasolevate advokaatide pensioneerumist. Jätkuvalt ei tule riigi õigusabi süsteemi piisavalt uusi advokaate juurde. Riigi õigusabi osutavate advokaatide pealekasv on aga hädavajalik, et igas olukorras, sh võimalike kriiside korral oleks tagatud piisav õigusabi osutamine kõikides riigi õigusabi liikides kogunud ja pädevate advokaatide poolt.

Advokatuur on järjepidevalt olnud ja on jätkuvalt seisukohal, et riigi õigusabi osutamise uute advokaatide seas populaarsemaks muutmine eeldab ühe meetmena riigi õigusabi osutamise eest makstavate tasumäärade olulist tõusu. Eesti Advokatuur esitas Justiitsministeeriumile 20.06.2022 kirjaga nr 1-2/364-1 CIVITTA Eesti AS poolt 31.05.2022 koostatud analüüsi „RÕA turu ülevaade ning RÕA advokaadi õigustatud tunnitasu analüüs” (edaspidi: Civitta analüüs), milles jõuti järeldusele, et riigi õigusabi tasumäär tuleb tõsta 120 - 147 euron tunnis. Civitta analüüs valmis 2022. aasta mais ning lähtus 2021. ja varasemate aastate andmetest. Analüüsi valmimisest käesoleva ajani on aga aset leidnud märkimisväärne inflatsioon. Tarbijahinnaindeks oli 2025. aastal võrreldes 2021. aastaga tõusnud lausa 41,4%¹. Kui Civitta analüüsi koostamise käigus vaadati läbi kohtulahendeid aastatest 2020-2021, siis tuvastati, et keskmine põhjendatuks loetud advokaadi tunnitasu oli 137 eurot (käibemaksuga 164,40 eurot). Tegelik õigusteenuse hinnatase on kohtu poolt põhjendatuks loetust oluliselt kõrgem, sest osa kliente on valmis kvaliteetse õigusteenuse eest maksma oluliselt kõrgemat hinda. Käesolevaks ajaks on nii keskmine õigusteenuse turuhinna tase kui kohtute poolt põhjendatuks loetud hinnatase võrreldes 2020-2021 aasta tasemega oluliselt kasvanud . Näiteks Tallinna Ringkonnakohus on 14.02.2023 lahendis nr 2-22-3891 (lahendi p 36) leidnud, et tunnitasu 250 eurot, millele lisandub käibemaks, on mõistlik. Tallinna Ringkonnakohus mõistis 12.12.2025 otsuses nr 2-24-109090 samuti hagejalt kostja kasuks välja menetluskulud tunnihinnaga 250 eurot ilma käibemaksuta (lahendi p 26). Riigikohus on 2023.–2024. aastal pidanud lepingulise esindaja põhjendatud tunnitasu määraks 210–295 eurot ilma käibemaksuta (RKTKo 28. mai 2024, 2-18-8743/162, p 16).

¹ Statistikaameti tarbijahinnaindeksi kalkulaator, kättesaadav <https://www.stat.ee/et/tarbijahinnaindeksi-kalkulaator>

Advokatuur ei pea adekvaatseks eeldust, et 2023. aasta veebruaris toimunud tasumäärade tõstmine oleks toonud tuntavat leevendust riigi õigusabi süsteemi ja tagaks süsteemi toimimise jätkusuutlikkuse. Riigi õigusabi osutavatele advokaatidele makstakse kehtiva regulatsiooni kohaselt enamuses riigi õigusabi valdkondades tasu 36 eurot pooltunni kohta ehk 72 eurot tunnis (ilma käibemaksuta). Sellise tunnimääraga sai õigusturul lepingulise esindaja teenust osta umbes 10 aastat tagasi mitteadvokaadist õigusteenuse osutajalt (vt nt TrtRnKo 29.03.2018, 2-16-100987 p 8). Põhjendamatu on kohustada riigi õigusabi advokaate jätkuvalt osutama teenust tunnihinna eest, mis on umbes 3 korda turuhinnast madalam.

Võrreldes 2023. aasta ja 2025. aasta tarbijahinnaindeksit, siis ka selle aja jooksul on toimunud märkimisväärne ehk 8,5%-ne tõus. Tarbijahinnaindeksi tõus tähendab, et oluliselt on tõusnud kõik kulud, mis advokaadibüroo pidaja peab kandma riigi õigusabi osutamise eest ettenähtud tasu arvelt: eelkõige töötasu, aga ka üür ja kommunalteenuste kulud, kontorikulud, transpordikulud jm.

Advokatuur juhib tähelepanu ka sellele, et jätkuvalt toimub kõrgemate riigiteenijate ametipalkade indekseerimine lähtudes kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusest. Kuigi aastateks 2024 kuni 2027 piirati teatud ametipalkade indekseerimist, ei tähenda see palgatõusu puudumist. Näiteks 2025. aasta aprillis, kui kõrgemate riigiteenistujate palgad indekseeriti, oli täisindeks 1,057 ja ajutine indeks 1,029, mis protsentides tähendas vastavalt 5,7%-st ja 2,9%-st palgatõusu. 2026. aastal on täisindeksiks 1,053 ja ajutiseks indeksiks 1,027.² Olukorras, kus riik peab põhjendatuks nt kohtunike palga tõstmist, tuleb lugeda põhjendatuks ka advokaatide tasumäärade tõus, sest ka riigi õigusabi osutavalt advokaatidelt eeldatakse sama kõrget kvalifikatsiooni ja kutseoskuste taset nagu kohtunikelt.

Advokatuuri hinnangul ei arvestanud 2023. aastal toimunud tasumäärade tõus maksimaalses võimalikus ulatuses riigi õigusabi osutamiseks eraldatud riigi eelarvelise sisendi suurust. 06.02.2023 tõstis Justiitsministeerium riigi õigusabi tasumäärasid 27 eurolt 36 euroni, viidates tasumäärade tõstmise läbirääkimistel, et tegemist on esialgse muudatusega. Suuremat tõusu esialgu kasutada ei julgetud, kuna sooviti hinnata tasumäärade tõusu mõju kogu eelarvele. 2023. aasta lõpuks oli selge, et tasumäärasid on võimalik eraldatud eelarve raames täiendavalt tõsta, kuna 2022. ja 2023. aasta riigi eelarvelise eraldise jääk oli kokku 497 264,02 eurot. Advokatuur on seisukohal, et viidatud ülejääk oleks tulnud suunata riigi õigusabi rahastamise ehk selle arvelt oleks saanud tõsta advokaatide tasumäärasid. Kuigi Justiitsministeeriumi 08.11.2024 vastuskirja nr 13-4/4244 kohaselt ühe eelarveaasta jääki järgmisesse üle ei kanta, on advokatuur jätkuvalt seisukohal, et seda tuleks teha. Tuleb arvestada, et RÕS § 22 regulatsioonist tulenevalt võib õigusteenuse osutamise ja tasu väljamõistmise vahel olla kuni 6 kuud, tegelik ajaperiood on aga veel pikem, sest menetlejad (eelkõike kohtud) ei lahenda tasutaotlusi RÕS § 22 lg-s 3 sätestatud 3 kuu jooksul, vaid oluliselt kauem (teatud juhtudel on tasutaotlused lahendatud rohkem kui aasta pärast advokaadi poolt taotluse esitamist). Seetõttu tuleb riigi õigusabi osutamiseks eraldatud vahendite ülejäägid kanda üle järgmisesse eelarveaastasse, et õigeaegselt lahendamata tasutaotlused ei mõjutaks järgneva aasta jaoks ettenähtud eraldise suurust.

2022. aastal esitatud põhjenduste kohaselt oli riigi õigusabi süsteemi jätkusuutlikkuse ja uute riigi õigusabi osutajate lisandumiseks vajalik tõsta õigusabi osutamise eest makstavat tasumäära 55 eurole pooltunnis. Võttes arvesse vahepealse 4 aasta jooksul toimunud elukalliduse tõusu, **tuleks 2027. aastast tõsta riigi õigusabi osutamise eest makstavat tasumäära vähemalt 69 eurole pooltunnis ehk 138 eurole tunnis (ilma käibemaksuta).**

² <https://www.err.ee/1609945826/valitsusel-pole-plaanis-kohtunike-kiiremat-palgakasvu-varem-taastada>

Advokatuuri arvutuste kohaselt on sellisel juhul vaja tõsta senist riigi õigusabi korraldamiseks eraldatud vahendite summat 5 575 000 eurolt **9 350 000 euroni**, arvestades siinjuures, et 2026. aasta ülejääk kantakse üle järgmisesse aastasse. Advokatuuri kulude prognoosiga on täpsemalt võimalik tutvuda alljärgnevas tabelis:

AASTA 2027 (prognoos)						Pooltunni hind 69€ + KM (kokku 85,56€)
Õigusabi liik	Tasu	Kulu/const	Tellimused	Muut vrs 2024	Tellimuse väh	Ühikuhinnamuut
Isiku esindamine halduskohtumenetluses	197 352,19	997,90	93	-9%	-9 713,81	94 385,83
Isiku esindamine haldusmenetluses	4 281,60	0,00	0	0%	0,00	2 047,72
Isiku esindamine kriminaalasja kohtueelses menetluses ja kohtus	259 830,84	7 356,73	216	-5%	-6 893,08	124 266,92
Isiku esindamine teistmismenetluses	0,00	0,00	0			0,00
Isiku esindamine tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtus	4 134 943,62	134 333,72	4599	-3%	-77 030,77	1 977 581,73
Isiku esindamine täitemenetluses	1 612,54	66,91	2	-25%	-280,44	771,22
Isiku kaitsmine väärteoasja kohtuvälises menetluses ja kohtus	44 816,38	3 131,85	96	-7%	-1 881,35	21 433,92
Isiku muu õigusnõustamine või muu esindamine	31 944,21	677,58	57	-10%	-1 754,37	15 277,67
Määratud kaitse kriminaalmenetluses	4 313 046,43	119 620,21	5129	-2%	-52 643,47	2 062 761,33
Õigusdokumendi koostamine	5 563,87	288,68	7	-14%	-483,82	2 660,98
Kõik kokku:	8 993 391,68	266 473,57	10200	-3%	-150 681,11	4 301 187,33
Kõik kokku, sh tasu muutus ja k/m tõus	9 259 865,25					

Riigi eelarvelise eraldise vajaliku suuruse hindamisel on advokatuur arvestanud käesoleva aruande lisas 2 oleva riigi õigusabi tellimuste prognoosiga.

2. Alternatiivne ettepaneku tõsta RÕA tasumäärasid kõikides RÕA liikides vähemalt 39 euroni pooltunnis (käibemaksuta).

Kuigi advokatuur leiab, et tuleb püüelda selle suunas, et riigi õigusabi tasumäärad oleksid turutingimustes konkurentsivõimelised (s.o minimaalselt 69 eurot pooltunnis ilma käibemaksuta), siis mõistes riigi majanduslikku olukorda, **teeb advokatuur ka alternatiivse ettepaneku tõsta tasumäärasid vähemalt ulatuses, mis ei eelda riigi eelarvelise sisendi suurendamist, vaid arvestab juba planeeritud riigi eelarvelise sisendi suurusega summas 5 575 000 eurot.**

Advokatuuri kalkulatsioonide kohaselt saab alates 01.01.2027 tõsta tasusid selliselt, et tasumäär kõikides RÕA liikides oleks 39 eurot pooltunni kohta ehk 78 eurot tunnis (ilma käibemaksuta). Seejuures tuleks muuta tasumäärust selliselt, et kõikides RÕA liikides kehtiks ühesugune (vähemalt 78 euro suurune) tasumäär õigusabi osutamise pooltunni eest, ka nendes õigusabi liikides, kus seni on diferentseeritud tasu (nt tasumäärad haldusmenetluses ja halduskohtumenetluses). Advokatuur on viimase aja tellimuste jaotamise praktika pinnalt teinud järelduse, et olukorras, kus vajadusel kohaldatakse tasu suurendavaid esildisi tasumääruse § 2 lg 2 alusel, ei ole tasumäärade eelnev diferentseerimine enam nii aktuaalne.

Vt alljärgnevad tabelid:

AASTA 2026 (prognosis)						Pooltunni hind 36 € + KM (kokku 44,64 €)
Õigusabi liik	Tasu	Kulu/ const	Tellimused	Muut vrs 2024	Tellimuse vähenemine	Ühikuhinna muut
Isiku esindamine halduskohtumenetluses	112 680,17	997,90	86	-2%	-1 942,76	0,00
Isiku esindamine haldusmenetluses	2 233,88	0		0%	0,00	0,00
Isiku esindamine kriminaalasja kohtueelses menetluses ja kohtus	142 457,00	7 356,73	230	-6%	-9 190,77	0,00
Isiku esindamine teistmismenetluses	0,00					0,00
Isiku esindamine tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtus	2 234 392,66	134 333,72	4711	-3%	-63 525,38	0,00
Isiku esindamine täitemenetluses	1 121,77	66,9125	4	-56%	-1 402,21	0,00
Isiku kaitsmine väärteoasja kohtuvälises menetluses ja kohtus	25 263,81	3 131,85	103	-9%	-2 418,87	0,00
Isiku muu õigusnõustamine või muu esindamine	18 420,92	677,5787	62	27%	3 947,34	0,00
Määratud kaitse kriminaalmenetluses	2 302 928,56	119 620,21	5135	-1%	-30 336,91	0,00
Õigusdokumendi koostamine	3 386,71	288,6782	9	17%	483,82	0,00
Kõik kokku:	4 842 885,46	266 473,57	10341	-2%	-104 385,76	0,00
Kõik kokku sisaldab k/m määra tõusu	5 149 359,03					

AASTA 2027 (prognosis)						Pooltunni hind 39€ + KM, kokku (48,36 €)
Õigusabi liik	Tasu	Kulu/ const	Tellimused	Muut vrs 2024	Tellimuse vähenemine	Ühikuhinna muut
Isiku esindamine halduskohtumenetluses	111 546,89	997,90	93	-9%	-9 713,81	8 580,53
Isiku esindamine haldusmenetluses	2 420,04	0,00	0	0%	0,00	186,16
Isiku esindamine kriminaalasja kohtueelses menetluses ja kohtus	146 860,91	7 356,73	216	-5%	-6 893,08	11 296,99
Isiku esindamine teistmismenetluses	0,00	0,00	0			0,00
Isiku esindamine tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtus	2 337 142,04	134 333,72	4599	-3%	-77 030,77	179 780,16
Isiku esindamine täitemenetluses	911,44	66,91	2	-25%	-280,44	70,11
Isiku kaitsmine väärteoasja kohtuvälises menetluses ja kohtus	25 331,00	3 131,85	96	-7%	-1 881,35	1 948,54
Isiku muu õigusnõustamine või muu esindamine	18 055,43	677,58	57	-10%	-1 754,37	1 388,88

Määratud kaitse kriminaalmenetluses	2 437 808,85	119 620,21	5129	-2%	-52 643,47	187 523,76
Õigusdokumendi koostamine	3 144,80	288,68	7	-14%	-483,82	241,91
Kõik kokku:	5 083 221,39	266 473,57	10200	-3%	-150 681,11	391 017,03
Kõik kokku, sh tasu muutus ja k/m tõus	5 349 694,96					

Advokatuur on arvutuste tegemisel lähtunud aruande lisas 2 toodud riigi õigusabi tellimuste prognoosist.

3. Sõiduki kasutamise kulude hüvitamiseks makstava summa tõstmisest vähemalt 0,50 euronit läbitud kilomeetri kohta

Advokatuuri hinnangul on kriitiliselt vajalik sõidukulu hüvitise tõstmine. 2023. aastal toimunud sõidukulu hüvitise määra taastamine kolm aastat varem, 2020. aasta septembri muudatusele eelnenud tasemele, ei kata kaugeltki tänaseid reaalseid sõidukulusid. Hüvitise määra sisuline tõus on muutunud hädavajalikuks, arvestades vahepealsel ajal lisandunud automaksu ja üleüldist elukalliduse tõusu, samuti asjaolu, et kütusehinnad on 2026. aasta aprillis rekordtasemel ja pole näha, et need lähiajal oluliselt langeks.

Advokatuur on korduvalt, sh 15.03.2022 toimunud Eesti Advokatuuri ja Justiitsministeeriumi ümarlaual, ning Justiitsministeeriumile 20.06.2022 edastatud kirjas nr 1-2/364-1 juhtinud tähelepanu sellele, et sõidukulude hüvitamise määra tuleb tõsta vähemalt 0,40 euronit läbitud kilomeetri kohta. Arvestades elukalliduse tõusu, mis on toimunud pärast 2022. aastat, on vajalik **tõsta hüvitis vähemalt 0,50 euronit läbitud kilomeetri kohta.**

Sõiduki kasutamine advokaadi poolt on enamikul juhtudel RÕA osutamiseks vältimatu, sest õigusabi saajad asuvad üle Eesti erinevates paikades, kuhu ühissõidukiga jõudmine on keeruline ja mille tulemusel kaotaks advokaat väärtuslikku tööaega. Lisaks ei võimalda ühissõidukite kasutamine efektiivselt planeerida menetlustoimingutel osalemist. Kui advokaadi tööajast kulub suur osa sobiva transpordivahendi valimisele ja sõidugraafiku planeerimisele, tekib olukord, kus niigi ülekoormatud riigi õigusabi advokaatidel ei ole võimalik enam uusi tellimusi vastu võtta. Eriti kannataksid sellisel juhul kiireloomulised tellimused, mida lihtsalt ei olekski kellelgi võimalik õigeaegselt täita, kui puuduks võimalus oma autoga menetlustoimingule sõita.

Advokaadi töö nõuab igapäevaselt liikumist mitme erineva koha vahel (erinevalt kohtust, prokuratuurist ja politseist, kus enamus ühe inimese tööst toimub sageli ühes asukohas). Vajadus täita tööülesandeid väljaspool advokaadi tööruume esineb nii kriminaalmenetlustes kui ka tsiviilkohtumenetlustes. Näiteks kriminaalmenetluses on vaja osaleda vahistamistel, läbiotsimistel; kliendiga, kes on kinnipeetav, saab kohtuda ainult kinnipidamisasutuses. Tsiviilkohtumenetlusega seotud asjadest eeldavad tööruumide väliselt tööülesannete täitmist tellimused, mis on seotud alaealistega, isikute kinnisesse asutusse paigutamise või eeskoste seadmisega. Seejuures tuleb advokaadil, sõltumata osutatava riigi õigusabi liigist, tagada materjalide konfidentsiaalsus ka väljaspool oma tööruume.

Advokatuuri hinnangul peab advokaatidele, kes täidavad õigusemõistmise toimimiseks vältimatult vajalikku ülesannet, maksma sõidukulude hüvitist samas määras, nagu see on ette nähtud ametnikele. Nimelt sätestab Vabariigi Valitsuse 17.04.2006 nr 164 „Teenistus-, töö- või ametiülesannete täitmisel isikliku sõiduauto kasutamise kohta arvestuse pidamise ja hüvitise maksmise kord“ § 5, et maksuvabalt võib maksta hüvitist [tulumaksuseaduse § 13 lõike 3](#)

[punktis 2](#) sätestatud piirmäärade ulatuses. Viidatud tulumaksuseaduse sätte kohaselt võib ametnikule, töötajale või juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liikmele maksuvabalt maksta teenistus-, töö- või ametiülesannete täitmisel hüvitist isikliku sõiduauto kasutamise eest 0,50 eurot kilomeetri kohta. Samasugune määr kehtib ka töötajale isikliku sõiduauto kasutamisega seotud kulude hüvitamisel, kuna ka Vabariigi Valitsuse 25.06.2009 määruse 110 „Töölähetuse kulude hüvitiste maksmise kord ning välislähetuse päevaraha alammäär, maksmise tingimused ja kord“ § 2 lg 4 viitab tulumaksuseaduse § 13 lg 3 p-le 2.

Viidatud piirmäär jõustus 01.01.2025. Sinnani kehtis tulumaksuvaba hüvitise piirmäär 0,30 eurot kilomeetri kohta, kuid seda peeti vajalikuks muuta, sest senine piirmäär oli aastast 2013 ning tarbijahinnahindeks oli muudatuste seletuskirja koostamise ajaks (s.o 2024. aastaks) tõusnud 63,8%. Muudatuse seletuskirjas märgiti, et 2024. aastal peaks Eesti THI prognoosi kohaselt olema isikliku sõiduauto kasutamise hüvitise piirmäär 0,49 eurot kilomeetri kohta ning 2025. aastal 0,51 eurot kilomeetri kohta, mistõttu otsustati panna piirmääraks 0,50 eurot kilomeetri kohta.³

Eelnev kinnitab, et advokaatidele hetkel makstav hüvitise määr 0,30 eurot kilomeetri kohta vastab tegelikult 2011. aasta tasemele ning ei ole kooskõlas vajadustega. Advokaate tuleb sõidukulude hüvitamisel kohelda ametnikega võrdselt, mistõttu on vajalik sõidukulude hüvitise määra tõstmine. Hüvitise tõstmine on advokatuuri hinnangul võimalik **juba alates 01.07.2026**, kuna muudatus ei vaja riigi eelarvelise eraldise suurendamist. Advokatuur võtab siin arvesse 2025. aastal sõidukulude hüvitisena välja makstud summat, mis oli 257258,62 eurot (sisaldab käibemaksu). Kui eelmise aasta sõidukulud oleks hüvitatud määraga 0,50 euro km kohta, oleks sõidukulu hüvitis olnud kokku 432 178,00 eurot, st hüvitisele kulunud summa oleks olnud 174 919,38 euro võrra kõrgem. Eelduslikult jääb hüvitatav sõidukulude maht sarnasele tasemele ka 2026. aastal. Advokatuuri prognoosi kohaselt aga lõpetatakse 2026. aasta 258 950,11 euro suuruse ülejäägiga.

2026	
€	
Riigieelarvelise eraldise saldo 01.01.2026	161 704,14
Riigi eelarveline eraldis	5 575 000,00
Osutatava õigusabi prognoos	-5 149 359,03
Avalik-õiguslikud ülesanded	-328 395,00
Riigieelarvelise eraldise raamatupidamislik saldosaldo 31.12.2026	258 950,11

Eelnevast tulenevalt on advokatuur seisukohal, et **kui senist sõidukulude eest makstavat hüvitist 0,30 euro/km suurendada määrani 0,50 euro/km hiljemalt 01.07.2026, ei too see kaasa riigi õigusabi jaoks eraldatud vahendite suurendamise vajadust.**

4. Sõidule kulunud aja eest makstava hüvitise suurendamine vähemalt kahekordseks.

Advokaadile riigi õigusabi tasu maksmise ja kulude hüvitamise korra § 15¹ sätestab, et kui riigi õigusabi osutamise koht jääb advokaadibüroo asukohast kaugemale kui 40 kilomeetrit, makstakse selle advokaadibüroo kaudu õigusabi osutava advokaadi põhjendatud taotlusel riigi õigusabi osutamise kohta ja tagasi jõudmiseks kulutatud aja eest kokku täiendavat tasu vastavalt advokaadibüroo kaugusele, arvestades ühte suunda: 1) 15 eurot, kui vahemaa on 41–50 kilomeetrit; 2) 20 eurot, kui vahemaa on 51–100 kilomeetrit; 3) 25 eurot, kui vahemaa on 101–150 kilomeetrit; 4) 30 eurot, kui vahemaa on 151–200 kilomeetrit; 5) 35 eurot, kui vahemaa on üle 201 kilomeetri. Viidatud määrad kehtivad 2018. aastast ega vasta käesoleva aja vajadustele

³ [Seletuskiri RT I, 20.12.2024, 2- jõust. 01.01.2025](#)

ja on ebamõistlikult väiksed.

Advokaadi sõidu aeg riigi õigusabi osutamise kohta on otseselt seotud riigi õigusabi osutamisega. Suures osas tsiviilasjades on seadusega pandud advokaadile kohustus kohtuda kliendiga, kes võivad asuda väga erinevates Eesti piirkondades. Nii on TsMS § 520 lg 4 (eestkostemenetlus) ja § 535 lg 3 (kinnisesse asutusse paigutamise menetlus) ette nähtud esindaja kohustus kliendiga isiklikult kohtuda, kuid kliendid asuvad sageli advokaadi tavapärasest töökohast kaugel (nii elukohtades kui ka ravi- ja hoolekandeesutustes). Perekonnaasjades tuleb advokaatidel kohtuda alaealistega nende tavapärasel keskkonnas jmt. Samuti tuleb advokaatidel nii tsiviil- kui kriminaalasjades osaleda menetlustoimingutel ja kohtuistungitel erinevates asukohtades. On piirkondi, kus advokaadibüroosid ei ole, kuid riigi õigusabi korras esindusülesandeid tuleb täita.

Olgu näiteks toodud järgmine olukord: advokaat võtab vastu kliendi esindamise eestkoste määramise menetluses. TsMS § 520 lg 4 kohaselt on advokaadil kohustus kliendiga isiklikult kohtuda. Klient asub Taheva Sanatooriumis, advokaadi töökoht Tartus. Tartu-Taheva kaugus on ca 122 km ühes suunas, mille läbimine ajaliselt kestab 1,5 tundi. Tagasitee kestab samapalju. Seega kulutab advokaat oma tööpäevast 3 tundi sõidu peale ja selle aja eest hüvitatakse üksnes 25 eurot, mis teeb 8,3 eurot tunnis. See summa ei ole advokaadi töötasu, vaid sellest tuleb maha arvata kõik advokaadibüroo ettevõtluskulud, mille järel advokaadile välja makstav tunnitasu jääb alla seaduse alusel kehtestatud töötasu alammääradele (1. aprillist 2026 5,67 eurot). Lepingulises esindussuhtes kasutatakse tavapäraselt sõidule kuluva aja tasustamisel tasumäärana 1/2 tunnitastust, mis on üle kümne korra kõrgem riigi õigusabi osutavale advokaadile makstavast hüvitisest.

Samuti on põhjendamatu hüvitada ajakulu üksnes ühe sõidusuuna eest, arvestades, et tegelik ajakulu on poole suurem. Põhjendamatu ja ebaõiglane on ka hüvitise arvestus alates 41 kilomeetrist. Ka kuni 40 kilomeetrine sõit on ajaline kulu, mis tuleks hüvitada ning ebamõistlik on hüvitise suurus arvestatuna 50 km vahega. Ajakulu erineb kahekordselt, kui advokaat sõidab 51 kilomeetrit või 100 kilomeetrit.

Eelnevast tulenevalt on advokatuur seisukohal, et sõidule kulunud aja hüvitamine peaks olema võrreldes kehtivaga vähemalt kahekordne, see tähendab et hüvitist tuleb maksta nii RÕA osutamise asukohta sõidu kui ka tagasisõidu eest.

III MUUD ETTEPANEKUD

Lisaks eeltoodule tuleb advokatuur meelde mh 20.01.2023 kirjas nr 1-2/1086-2 ja 14.05.2024 kirjas nr 1-2/329-1 tehtud ettepanekuid Justiitsministri 26.07.2016. a määruse nr 16 "Advokaadile riigi õigusabi tasu maksmise ja kulude hüvitamise kord" muutmiseks.

Esiteks tegi advokatuur ettepaneku muuta nimetatud määruse pealkirja selliselt, et see ei oleks enam eksitav. Hetkel ei kajasta määruse pealkiri riigi õigusabi tasu tegelikku olemust. Riigi õigusabi osutamise eest makstav tasu ei ole advokaadile makstav (töö)tasu, vaid **tegemist on advokaadibüroole makstava tasuga.**

Lisaks tegi advokatuur järgmised ettepanekud:

1) menetlustoimingutele kehtestatud piirmäärade puhul tuleb kasutada summalise piirmäära asemel ajalist piirmäärat. Ajalise piirmäära korral on ka riigi õigusabi saajal lihtsam mõista, millised on talle osutatava õigusabi suhtes kehtivad piirangud.

2) Piirmäärased tuleb suurendada ja tõsta vähemalt kahekordseks, et tagada ka tavapärasest oluliselt mahukamates menetlustes advokaadile õiglase tasu väljamõistmise võimalus.

3) Määrusesse tuleb lisada toimikuga tutvumisele kulunud aja tasustamise põhimõte, arvestades ühe pooltunni iga 30 lehekülje kohta (s.o 1 lk = 1 min).

4) Sõidule kulutatud aja tasustamine peaks algama alates esimesest kilomeetrist. 5) Kehtestada tuleb riigi õigusabi tasude ja kulude indekseerimise põhimõte.

Justiitsministeerium andis 25.01.2023 e-kirjas viidatud ettepanekutele mõnelauselise tagasiside, märkides, et muudatused vajavad põhjalikumat analüüsi ja see oleks tinginud tasumäärade tõstmise viibimise 2023. aastal. Samas märgiti, et ollakse valmis advokatuuri ettepanekutega edasi töötama ja tegema koostööd, et leida võimalusi RÕA süsteemi ajakohastamiseks. Ka 07.08.2024 kirjas nr 13-4/4244 on Justiitsministeerium kinnitanud, et kuivõrd Justiitsministeeriumi üheks eesmärgiks on riigi toetatud õigusabi võimaluste sisuline analüüsimine, siis kaalutakse esitatud ettepanekuid õigusaktide muutmistel. Advokatuur on huvitatud alustama diskussiooni seoses viidatud muudatuste elluviimisega.

Kokkuvõtvalt avaldab advokatuur jätkuvalt lootust, et riigi õigusabi süsteemi kaudu Eesti inimestele vajaliku õigusabi andmist ja seda abi andvate advokaatide tööd väärtustatakse ning jätkub dialoog riigi õigusabi süsteemi parendamiseks, lõhkumata toimivat süsteemi. Advokatuur panustab ka omalt poolt riigi õigusabi kvaliteedi tõstmisesse, tagades advokaatidele tugeva täiendõppe ja panustades advokaatide järelevalvesse, et tagada õigusabi kvaliteeti.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Imbi Jürgen
esimees

LISAD:

Lisa 1 - Riigi õigusabi tasu ja kulude põhjendatuse kontrollimiseks rakendatud kontroll- ja järelevalvemeetmed ning lõpetatud kontrollide tulemused;

Lisa 2 - Riigi õigusabi 2026. aasta ja 2027. aasta tellimuste prognoos.

Kersti Surva, kersti.surva@advokatuur.ee, 6979093